

СУБ'ЄКТНІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЯКІСНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІГРАФОЛОГІЇ

Постановка проблеми. Предметом розгляду є аналіз історії становлення та сучасних тенденцій у вітчизняній поліграфології з акцентуванням на суб'єктності як обов'язковій складовій подальшого якісного розвитку цього напрямку із забезпечення державних інтересів, а насамперед державної безпеки.

Дослідження з використанням поліграфа вітчизняні спеціалісти проводять на постійній основі з 1998 року. За 22 роки цей метод встановлення істини із маловідомого, міфічного, а з 30-х років минулого сторіччя традиційно неприйняттого нашими юристами перетворився на загальновідомий і загалом схвально оцінюваний суспільством. Публікації про позитивні результати поліграфічних досліджень із резонансних кримінальних проваджень, службових розслідувань, кадрових перевірок у правоохоронних органах і спецслужбах сприяли зростанню популярності методу. Використання поліграфа на зйомках і під час проведення телевізійних передач на низці українських каналів, перевірки політиків на добросовісність, публічні виклики «на поліграф» політичних опонентів і бізнес-конкурентів стали вже традиційними.

Аналіз спроб запровадження поліграфічних технологій у різних країнах показує, що після первинного накопичення знань і досвіду, формування позитивного ставлення суспільства згодом особливо важливого значення набуває спрямованість нормативно-правової та теоретико-методологічної бази застосування поліграфа. Слепе копіювання чужого досвіду неминуче супроводжується і копіюванням чужих помилок, шкідливою залежністю темпів, якості та вектору розвитку поліграфології конкретної країни від впливу зі сторони.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні сформувалися два підходи до методичного забезпечення поліграфічних досліджень – методика питань порівняння (МПП), що включає в себе тести з контрольними запитаннями, та методика виявлення прихованої інформації (МВПІ), що включає в себе три типи тестів: тести на знання невідомого рішення, тести на знання відомого рішення та тести перевірки версій [1; 2]. Прихильники першого підходу стоять на позиціях неухильного дотримання вимог, що декларуються у відкритих джерелах громадського об'єднання американських поліграфологів – Американської

State policy of Ukraine in the field of the information security of person, society, state

---

асоціації поліграфологів (АПА), і навіть вимагали імплементації в Україні поліграфологічних стандартів із ASTM (збірка стандартів США) прямим перекладом [3; 4]. Водночас вони ігнорують цілу низку зауважень:

– будь-які психологічні методики потребують адаптації до населення іншої країни з іншою культурою та ментальністю;

– поліграфологічні стандарти, як і будь-які інші, повинні корелювати із законодавством країни, де вони запроваджуються, тоді як законодавство США й України відмінне навіть за принципами, не говорячи вже про те, що наша держава взяла курс на імплементацію європейського законодавства;

– сама поліграфологія не є тим напрямом, сучасними досягненнями у якому щиро діляться, часто з метою запобігання проблемі протидії оприлюднюють лише те, що допустимо та вигідно.

Прихильники другого підходу переконані в тому, що Україні доцільно дотримуватися стратегії, яку понад 60 років тому обрала Японія:

– використовувати методики, орієнтовані на пошук інформації, що приховується;

– застосовувати методики, що дають змогу виходити на доказову базу, а не обмежуються відсотками щодо правдивості опитуваного стосовно його причетності / непричетності (встановлення причетності / непричетності в Україні є прерогативою суду);

– розробляти та використовувати національні стандарти, що відповідають законодавству країни;

– при формуванні своєї науково-методичної бази враховувати досвід інших країн і запозичувати лише те, що дієво й ефективно [2; 5].

Мета статті. Обґрунтування суб'єктності української поліграфології як обов'язкової передумови її повноцінного, орієнтованого на забезпечення національних інтересів розвитку.

Виклад основного матеріалу. Першим юстованим документом, яким унормовувалося проведення поліграфічних досліджень в Україні, була Інструкція щодо застосування комп'ютерних поліграфів у роботі з персоналом органів внутрішніх справ, затверджена наказом МВС України від 28 липня 2004 року № 842. Інструкція була чинною понад 13 років, до реформування міліції в поліцію.

На сьогодні відповідними статтями законів України використання поліграфа врегульоване в Національній поліції, Державному бюро розслідувань, Службі зовнішньої розвідки [6–8].

Звертає на себе увагу те, як змінюється підхід законотворців до значення поліграфічних перевірок: якщо в пункті 2 статті 50 Закону України «Про поліцію», прийнятому у 2015 році, обережно зазначено, що «громадяни України, які виявили бажання вступити на службу в поліцію, за їхньою згодою проходять тестування на поліграфі», то у статті 26 Закону України «Про Державне бюро розслідувань», прийнятому у 2016 році, прямо прописана обов'язковість проходження досліджень із використанням поліграфа при вступі на службу, а також не рідше одного разу на рік

Державна політика України у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

під час проходження служби в Державному бюро розслідувань. У пункті 2 статті 31 прийнятого у 2020 році Закону України «Про розвідку» відмова від психофізіологічного дослідження із застосуванням технічних засобів фіксації реакцій людини взагалі категорично чітко віднесена до причин, через які особа не може бути співробітником розвідувального органу.

На підставі юстованих відомчих Інструкцій із використання поліграфа з 2013 року працюють поліграфологи Державної фіскальної служби, із 2015 року – Міністерства оборони України та Збройних сил України, із 2016 року – Служби безпеки України, із 2017 року – Офісу Генерального прокурора, Національної поліції, Національної гвардії та Державного бюро розслідувань. Відповідно до рішення Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2019 року, ухваленого на виконання Указу Президента України № 79, у межах додаткових заходів із перевірки корупційних ризиків у діяльності керівництва державного концерну «Укроборонпром», інших державних підприємств і акціонерних товариств, де частка держави перевищує 50 %, передбачена можливість використання поліграфа. Таке рішення стало підставою для створення внутрішньої Інструкції з використання поліграфа в «Укроборонпромі» та на підприємствах концерну.

У 2015 році було нормативно врегульовано проведення судових психологічних експертиз із використанням поліграфа [9]. Цікаво, що стосовно класифікації цієї експертизи тривалий час точилися дискусії. Зок-

рема одна із сторін наполягала на використанні терміна, прийнятого у США, – «психофізіологічна експертиза». Однак в Україні психофізіологічна експертиза традиційно проводиться з метою оцінювання рівня готовності людини до роботи в умовах підвищеної небезпеки, а в процесі її проведення вивчаються сенсомоторна реакція, рівень уваги та її переключення, зорова й слухова пам'ять тощо. Віднесення ж експертизи, що проводиться з використанням поліграфа, до психологічної більше відповідає нашим науково-методичним традиціям, не потребує переписування нормативної бази за низкою напрямів і не має наслідком жодних методичних втрат.

Якщо підсумувати, то такої кількості нормативних документів, які б забезпечували використання поліграфа, як в Україні, немає в жодній іншій європейській країні. Розмови про відсутність закону як чинника, що перешкоджає використанню поліграфа, очевидно безпідставні: сама по собі відсутність закону не означає обов'язковість його запровадження. Використання поліграфа не суперечить жодному чинному закону України. До того ж, у світі лише три країни мають закони про поліграф – США [10], Литва [2, с. 46–47] і Молдова [11]. У США закон має обмежувальну функцію і був введений у 1988 році як відповідь законодавця на непрофесійні дії та некоректну поведінку американських бізнес-поліграфологів, а дві інші країни так і не вийшли на рівень провідних користувачів поліграфічних технологій.

State policy of Ukraine in the field of the information security of person, society, state

---

У 2009 році в Національній академії Служби безпеки України за участі Т. Р. Морозової були відкриті перші в країні легітимні курси підготовки поліграфологів. Це було хоч і запізнілою, але великою перемогою української поліграфології. До речі, прихильники відмови від суб'єктності досі на своїх сайтах переконують, що в підготовці поліграфологів на базі вишу немає жодної необхідності, достатньо навчання із дотриманням прийнятого у США стандарту ASTM, і його може проводити приватна фірма або й окрема фізична особа-підприємець, а де-факто – будь-хто. При цьому вони забувають указати, що у США підготовка поліграфологів жорстко контролюється з боку федеральних органів і органів контролю конкретного штату, і цей контроль ніяк не стосується ASTM.

По-перше, навчання поліграфологів в Україні повинно проводитися у відповідності до Закону України «Про освіту». По-друге, прихильники ASTM самі не дотримуються стандарту, до якого висловлюють прихильність, про що свідчать тривалість і зміст їхнього навчання. Із позиції держбезпеки чітке дотримання Закону України «Про освіту» при підготовці спеціалістів-поліграфологів має важливе значення. Адже фактом є те, що у 2014–2015 роках склалася ситуація, коли спецслужбам було вкрай складно ідентифікувати поліграфологів, які співпрацювали з колаборантами на окупованих територіях: фірми та люди, у яких вони навчалися, не вели журналів реєстру видачі свідоцтва, як це роблять у навчальних закладах.

Національна академія Служби безпеки України відіграла провідну роль у формуванні української поліграфологічної школи – саме тут у 1996 році Т. В. Дектярьова захистила першу кандидатську, а у 2010 році Т. Р. Морозова – першу в країні докторську дисертацію з питань використання поліграфа. У 2009 році в Академії була видана перша вітчизняна монографія з поліграфології, підготовлена Т. Р. Морозовою [12].

Із 2010 року поліграфолог – професія, яка за кодом 2144.2 офіційно затверджена в Національному класифікаторі професій України. Доречним буде згадати, що, не дивлячись на значно більшу історію поліграфології в РФ, на активну підтримку цього напрямку державою та щедре забезпечення його бюджетними коштами, у РФ у класифікаторі ще до цього часу немає такої професії.

У 2014 році засновано Всеукраїнську асоціацію поліграфологів (ВАП), яка на сьогодні є найбільшим у Європі професійним громадським об'єднанням поліграфологів, до складу якого входить понад 300 фахівців, винятково громадян України. ВАП має представництво в кожній області, сайт, який перекладено 30 мовами, постійно діючу науково-методичну раду, проводить навчання спеціалістів у співпраці з Одеським національним університетом ім. Мечникова.

У 2015 році О. Є. Дубровський зміг налагодити серійне виробництво першого вітчизняного поліграфа – семиканального приладу «Рубікон». Слід зазначити, що у світі лише сім країн випускають серійно поліграфи:

Державна політика України у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

окрім України, це США, Японія, Канада, Казахстан, Китай і РФ.

Від 20 січня 2017 року згідно з рішенням національного органу стандартизації в Україні набув чинності державний стандарт технічних умов для поліграфів ДСТУ 8692:2016. Тобто Україна разом із Японією та США ввійшла в трійку країн світу, які мають прописані на рівні стандарту вимоги до поліграфів. Вимоги до поліграфа в ДСТУ жорсткіші, аніж в ASTM, наприклад, прописана необхідність наявності шести, а не п'яти каналів. Шостий обов'язковий канал використовується, зокрема, для виявлення ознак фармакологічної протидії.

У 2018 році саме в Україні було проведено наймасовіший, безпрецедентний у світовому масштабі захід із використанням поліграфа – за шість тижнів протестовано 943 кандидати на службу в ДБР. Окрім усього іншого, це дослідження стало кваліфікаційним на зрілість, практичну ефективність і теоретичну обґрунтованість української поліграфної школи. Тестування з використанням вітчизняної методики виявлення прихованої інформації проводили 23 поліграфологи з різних органів – СБУ, СЗР, ГУР ГШ МО, ГПУ, УДО, ДФС, МВС, КНДІСЕ Міністерства юстиції України. Результати роботи високо оцінили, зокрема, незалежні спостерігачі – представники Консультативної місії Європейського Союзу, які входили до комісій із відбору кандидатів.

У 2019 році вийшов друком перший вітчизняний підручник із поліграфології, підготовлений Т. Р. Морозовою [2].

Проте зазначені досягнення не є переконливими для тієї частини поліграфологічної спільноти, яка прагне повного злиття українського методичного підходу із вимогами, продиктованими в ASTM, та нормативного прописування обов'язковості використання винятково тестів МПП із контрольними запитаннями.

Щодо поліграфологічних стандартів ASTM, то на сьогодні їх впровадження в Україні очікувано зупинене на тій підставі, що викладені в них положення не корелюють із вітчизняною законодавчою базою. Стосовно тестів із контрольними запитаннями, то вони з'явилися у США в середині минулого сторіччя, масово ж їх почали використовувати там у 70-х роках, тобто тоді, коли поліграфні обстеження вже були визнані як практично ефективна та вивірена методика. Цікаво, що саме після широкого запровадження цього типу тестів у США набув чинності згаданий вище закон, що обмежує використання поліграфа [10]. Принаймні до того часу, поки використовувалися класичні тести на знання відомого і невідомого рішення, що входять до методики виявлення прихованої інформації, у суспільстві не порушувалося питання щодо потреби обмежувати поліграфологів.

Принцип МПП полягає у порівнянні фізіологічних реакцій на два типи запитань: контрольні («питання-еталони») і релевантні (власне діагностичні, що відображають зміст перевірки). Зараз у тестах із запитаннями порівняння використовують запитання порівняння «ймовірної неправди» (Probable Lie Control

State policy of Ukraine in the field of the information security of person, society, state

---

Questions), які включають у тести AFMGQT, LEPET, та запитання порівняння «керованої неправди» (Directed Lie Control Question), які включають у тести TES, DLST, Utah MGQT [3].

Завдання поліграфолога підібрати саме такі контрольні запитання, на які при їх пред'явленні в парі з релевантними запитаннями у причетного опитуваного проявлятимуться виразніші фізіологічні реакції на релевантні запитання, а в непричетного – на контрольні запитання. Після завершення тестування проводиться аналіз: реакціям на контрольне та релевантне запитання присвоюються бали, за підсумком їх підрахунку визначається, яка реакція була виразнішою, і на цій підставі робиться висновок. Наприклад, при з'ясуванні в опитуваного досвіду незаконного стеження за людиною у реальному тестуванні реакція на релевантне запитання «Ви влітку 2017 року здійснювали незаконне стеження за місцями перебування гр. Петренка?» порівнювалася з реакцією на контрольне запитання «Вас можна назвати зрадницею?» При з'ясуванні досвіду несанкціонованої передачі службової інформації реакція на релевантне запитання «Збирати інформацію на службі вас хто-небудь просив?» порівнювалася з реакцією на контрольне запитання на кшталт «Ви у віці до 29 років коли-небудь обманювали свого керівника?», «Ви коли-небудь робили щонебудь, через що могли би втратити роботу?» або «Ви б зрадили Батьківщину, якби Вам дали ... гроші?»

Із метою використання при розслідуваннях злочинів проти статевої

недоторканості прихильники контрольних запитань у спеціальній літературі пропонують вітчизняним поліграфологам, наприклад, таке: «Із метою статевої розрядки сильного сексуального потягу Ви би погодилися на секс із самкою крупної тварини?», а також іще пікантніші запитання [4, с. 51].

У МПП припустиме проведення дослідження без попередньої підготовки, формулювання запитань зі слів респондента. Тестів зазвичай мало, однак кожен із них пред'являється тричі. Кожен вид тесту має свій шаблон із чітко визначеною кількістю та послідовністю у розстановці запитань. Перелічені особливості, які прихильники тестів із контрольними запитаннями визначають як винятково прогресивні та позитивні, їхні опоненти, навпаки, піддають критиці, адже:

- якісне дослідження без попередньої підготовки провести вкрай складно, а інколи й неможливо;

- розглядаючи ситуацію та формулюючи запитання тільки зі слів респондента, спеціаліст може піддатися маніпуляціям;

- в одній фазі можна перевірити лише від 3 до 5 запитань, і якщо врахувати, що вони близькі за змістом (витік інформації, продаж інформації, несанкціоноване накопичення інформації), то це вкрай мало;

- економність у часі підготовки тестів може обернутися неможливістю дійти висновку на підставі одержаних результатів, мало тестів – мало матеріалу для аналізу;

- тести почасти жорстко стандартизовані, у деяких із них є навіть

Державна політика України у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

нумеровані списки тем, які можуть перевірятися, тоді як стандартизованих обстежуваних і колективів не існує, а відсутність гнучкості в роботі поліграфолога призводить до того, що акцент неминуче зміщається з результату на процес;

– із позиції контрпротидії найкращий шаблон / формат тесту – це відсутність шаблону / формату тесту;

– створення ілюзії легкості нерідко має наслідком зниження планки вимог до поліграфолога (тривалий час у США їх так і називали – оператори поліграфа);

– невинувато багато залежить від правильності підбору контрольного запитання.

Насправді контрольних запитань не існує, контрольними вони стають лише крізь призму світосприйняття обстежуваного. Підбір і формулювання контрольних запитань часто базуються не стільки на життєвому досвіді, очікуваннях, побоюваннях обстежуваного, скільки на суб'єктивній думці поліграфолога щодо того, яку тему доцільно використати як контрольну для конкретної людини. Суб'єктивна ж думка поліграфолога формується під впливом його індивідуального досвіду, його життєвих цінностей, врешті-решт, його рівня інтелекту та наявних у нього особистих комплексів. Помилка ж у підборі запитань порівняння вартує результату за всім тестом, а тому наївними виглядають спроби «сховатися» за підрахунком балів, який «достовірно показує», на яке запитання була отримана максимальна реакція – на релевантне чи запитання порівняння. Реакція дійсно може

бути максимальною і навіть бали можуть бути правильно підраховані, але висновок при цьому – неправильний, бо запитання порівняння підібране некоректно.

У світі ставлення до тестів МПП не таке однозначно позитивне, як це намагаються позиціонувати їхні українські прихильники. Із відкритих джерел відомо, що використання МПП превалює у США, тоді як у Японії експертною вважається лише МВПІ [2; 13]. В Ізраїлі поліграфологи використовують усі існуючі тести, зокрема й ті, що розробили самі, їхнє основне завдання – не виконувати бездоганно чиїсь приписи, а досягати мети – здобувати достовірну інформацію. Як наслідок, ефективність ізраїльського поліграфолога оцінюють за його результативністю, а не за тим, чи дотримався він методичних вимог громадської організації іншої держави. У Великій Британії спецслужби відмовилися від використання поліграфа після надання висновку вітчизняних учених щодо пропонованої США МПП. Зокрема вони довели, що використання методик, які включають у себе контрольні запитання, не відповідає британському праву, згідно з яким правоохоронцям прямо заборонено маніпулювати та вводити громадян в оману.

Отже, називати МПП єдиною правильною та науково обґрунтованою методикою є великим перебільшенням, а обирати її як провідну в Україні не просто недоцільно, а фактично призведе до повної неефективності української поліграфології.

Висновки. 1. Аналіз рівня розвитку української поліграфології за

State policy of Ukraine in the field of the information security of person, society, state

---

показниками нормативного, навчально-наукового, технічного й організаційного забезпечення об'єктивно свідчить про те, що за цим напрямом Україна серед країн-лідерів.

2. Здобутки української поліграфології забезпечувалися тільки своїми спеціалістами, зі збереженням суб'єктності. Недооцінювання масштабу досягнень, насправді, найчастіше є наслідком елементарного незнання справжнього стану речей, меншовартості чи бажання окремих осіб навмисно применшити досягнення

української поліграфології, аби забезпечити собі доступ до грантів.

3. Мінімізація «шаблонних» підходів, що не забезпечують належної достовірності результатів поліграфного опитування, і, водночас, зміцнення принципу суб'єктності в методичному забезпеченні поліграфних перевірок підвищують їхню ефективність, унеможлиблює протидію з боку опитуваних, дає можливість поліграфологу обґрунтовано відповісти на поставлені замовником запитання.

Список використаних джерел

1. Іванова Н. Г., Морозова Т. Р., Радкович І. М., Паливода О. О., Бутенко О. В. Теоретико-методологічні засади реалізації поліграфних досліджень у процесі психологічного забезпечення КРД та ОРД СБ України : монографія. Київ : НА СБУ, 2020.

2. Морозова Т. Р. Поліграфологія : підручник / за ред. О. М. Морозова. Харків : Естет Принт, 2019. 476 с.

3. Довідник поліграфолога (валідні формати тестів та системи бального оцінювання) : довідник / [уклад. В. Шаповалов, Д. Зубовський, Д. Алексеева-Процюк, О. Гончарова]. Київ : Освіта, 2018. 20 с.

4. Усиков І. П., Черненко Р. В. Компоненти формування вогонів порівняння: збірник спеціальних вогонів. Київ : Освіта України, 2019. 108 с.

5. Половнікова Ж. Ю., Делікатний С. К. Використання поліграфа в діяльності ОВС : навчально-методичний посібник. Київ : РВВ МВС України, 2001. 109 с.

6. Про Національну поліцію : Закон України // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 20.08.2020).

7. Про Державне бюро розслідувань : Закон України // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text> (дата звернення: 20.08.2020).

8. Про розвідку : Закон України // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-20#Text> (дата звернення: 20.08.2020).

9. Про внесення змін до наказу Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 : наказ Міністерства юстиції України від 27 липня 2015 року № 1350/5. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE27360.html (дата звернення: 20.08.2020).

10. The Employee Polygraph Protection Act of 1988 (EPPA), 29 US Code Chapter 22. URL: <https://www.dol.gov/agencies/whd/polygraph> (дата звернення: 20.08.2020).

11. Про застосування тестування на детекторі симуляції (поліграфі) : Закон Республіки Молдова від 12 грудня 2008 року № 269. URL: <https://www.legis.md/>

Державна політика України у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

[cautare/getResults?doc_id=23585&lang=ru](#)
(дата звернення: 20.08.2020).

12. Морозова Т. Р. Поліграфні обстеження у кадровому забезпеченні Служби безпеки України : монографія. Київ : Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2009. 400 с.

13. Зубовський Д. С. Досвід Японії з проведення психофізіологічних досліджень із використанням поліграфа // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2017. № 2. С. 355–368.

Аннотація. Предметом розгляду є аналіз історії становлення і сучасних тенденцій в українській поліграфології з акцентом на суб'єктивності як обов'язкової складової частини подальшого якісного розвитку цього напрямку з забезпеченням державних інтересів, в тому числі в інтересах державної безпеки.

Дослідження з використанням поліграфа проводяться українськими спеціалістами на постійній основі з 1998 року. За 22 роки цей метод встановлення істини з малоизвестного, міфичного, а з 30-х років минулого століття традиційно неприйнятним для юристів перетворився в загальновідомий і схвально оцінюваний суспільством. Публікації про позитивні результати поліграфічних досліджень по резонансним кримінальним справам, службовим розслідуванням, кадровим перевірянням в правоохоронних органах і спецслужбах сприяли зростанню популярності методу. Використання поліграфа при зйомках і проведенні телевізійних передач на ряду українських телеканалів, перевірки політиків на добросовісність, публічні виклики «на поліграф» політичних опонентів і бізнес-конкурентів стали вже традиційними.

Аналіз спроб впровадження поліграфічних технологій в різних країнах показує, що після первинного накоплення знань і досвіду, формування позитивного ставлення суспільства до часу особливо важливе значення набуває спрямованість нор-

Abstract. The subject matter is the analysis of the history of formation of domestic polygraphology and its current trends, an emphasis being put on subjectivity as a mandatory component of further sound development of this field with the provision of national interests, including the interests of state security.

Polygraph studies have been conducted by domestic specialists on a regular basis since 1998. Within the period of 22 years, this method of establishing the truth from the little-known, mythical, and, since the 1930s, traditionally unacceptable by our lawyers, has become well-known and generally praised by society. Publications on the positive results of polygraph examinations in high-profile criminal proceedings, internal investigations, personnel inspections in law enforcement agencies and special services have contributed to the growing popularity of the method. The use of a polygraph in filming and television broadcasts on a number of Ukrainian channels, checking politicians for integrity, and polygraph challenges to political opponents and business competitors have become traditional.

Analysis of attempts to introduce polygraph technologies in different countries shows that after the initial knowledge and experience have been accumulated and the positive attitude of society has been created, it is important to establish regulatory, theoretical and methodological framework for the use of polygraph. Blind copying of someone else's experience is inevitably accompanied by copying someone else's mistakes, the harmful dependence of the pace, quality and vector of development of the

State policy of Ukraine in the field of the information security of person, society, state

---

мативно-правової та теоретико-методологічної бази застосування поліграфії. Слепе копіювання чужого досвіду неминуче супроводжується і копіюванням чужих помилок, шкідливою залежністю темпів, якості та вектора розвитку поліграфології конкретного держави від впливу з боку.

Ключові слова: суб'єктивність, поліграфологія, методики поліграфічних досліджень, тести.

polygraphology of a particular state on outside influence.

Key words: subjectivity, polygraph science, methods of polygraph researches, tests.

УДК 354.42.44

*ОСТРОУХОВ Володимир Васильович
ПРИСЯЖНЮК Микола Миколайович*

СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНІ ТА ЗАГАЛЬНОДОСТУПНІ РЕСУРСИ МЕРЕЖІ «ІНТЕРНЕТ» В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНІ ПРОТИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. У ХХІ столітті інформація стала регулятором усіх суспільних, політичних, економічних та соціальних комунікацій. Створення єдиного інформаційного простору є позитивним для людства, адже швидкий обмін економічною, політичною, технічною та іншою інформацією дає можливість людству швидко розвиватися. Однак створення інформаційного суспільства може призвести до виникнення багатьох інформаційних катастроф і руйнування духовності суспільства.

Такі негативні прояви інформаційного суспільства породжують поняття «інформаційна війна», що стала концентрованою реалізацією всього комплексу інформаційних загроз на-

ціональній безпеці та реальною загрозою безпеці всього людства. Аналізуючи хід і наслідки війн та збройних конфліктів ХХ та ХХІ століть, варто зазначити, що роль інформаційного забезпечення різко зростає і свідчить про новий рівень ведення інформаційного протистояння. Інформаційна війна включає в себе багато аспектів, основними з яких є вплив на свідомість людини та суспільства.

В умовах розвитку засобів масової інформації (ЗМІ), інформаційних технологій і техніки інформаційного протистояння у світі стає масштабнішим і результативнішим. Поява технічних засобів нового покоління, що здатні ефективно впливати не тільки на психіку та свідомість людей, але й на